

Συμμορίες ανηλίκων, αίτια και τρόποι αντιμετώπισης ενός σύγχρονου φαινομένου

*Βολακάκη Μαρία, Φιλολόγος, M.Ed. Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων
Γεωργοβρεττάκου Σταματίνα, Φιλολόγος-Θεολόγος, M.Ed. Σχολική Ψυχολογία-Εκπαί-
δευση Ενηλίκων*

Περίληψη

Σκοπός του άρθρου είναι μέσα από τη βιβλιογραφική έρευνα, να διερευνηθούν οι αιτίες και οι τρόποι αντιμετώπισης ενός σύγχρονου φαινομένου. Οι συμμορίες των ανηλίκων, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να αυξάνονται ανησυχητικά. Η λειτουργία της οικογένειας, το σχολικό πλαίσιο αλλά και κοινωνικοί παράγοντες ευθύνονται για την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών. Η δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στα μέλη της οικογένειας, η εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών στα σχολεία αλλά και η καταπολέμηση των παθογενειών της κοινωνίας φαίνεται ότι είναι δυνατόν να οδηγήσουν στην καταπολέμηση του φαινομένου.

Λέξεις-Κλειδιά: παραβατικότητα, συμμορίες ανηλίκων

Juvenile gangs, causes and ways of dealing with a contemporary issue

Volakaki Maria, Philologist, M.Ed. Administration of Educational Units

Georgovrettakou Stamatina, Philologist-Theologist, M.Ed. School Psychology-Adult Education

Abstract

The purpose of the article is to investigate the causes and ways of dealing with a contemporary issue through academic research. Juvenile gangs have seemed to be on the rise in recent years. The function of the family, the school environment as well as social factors are responsible for the manifestation of delinquent behavior. The establishment of relationships of trust between family members, the implementation of effective practices in schools and the fight against the pathogenesis of society seem to be able to result in dealing with addressing the issue.

Key-Words: delinquency, juvenile gangs

Εισαγωγή

Είναι γνωστό, ότι τα τελευταία χρόνια οι βίαιες συμπεριφορές των νέων έχουν αυξηθεί ιδιαίτερα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, από το 1999 έως το 2003, οι ανήλικοι που είχαν συλληφθεί για διάφορα εγκλήματα ήταν ηλικίας 13 έως 17 ετών, ενώ συμμορίες ανηλίκων φαίνεται ότι εμφανίζονταν μόνο στα μεγάλα αστικά

κέντρα. Σε έρευνα του Πανεπιστημίου Κρήτης (Χατζηγεωργίου, 2006) σε 305 μαθητές μέσης εκπαίδευσης, φάνηκε ότι το 10,9% των μαθητών συμμετείχε σε εφηβική συμμορία, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών 74,3% δήλωσε ότι γνώριζε την ύπαρξη αυτών των συμμοριών. Τα επόμενα χρόνια η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων, τόσο στις Ευρωπαϊκές χώρες αλλά και στην Ελλάδα φαίνεται να αυξάνεται δραματικά και μάλιστα να αποκτά μόνιμο και συστηματικό χαρακτήρα. Τα φαινόμενα των συμμοριών ανηλίκων αυξάνονται και εντάσσονται σε μία γενικότερη κουλτούρα του δρόμου, που σκοπό έχει να εναντιωθεί στην πειθαρχία των κανόνων της κοινωνίας (Σκότης, 2005). Το 2009 ως το 2010, φάνηκε να υπάρχει αύξηση της παραβατικής συμπεριφοράς από ανηλίκους και μάλιστα το ηλικιακό όριο έπεσε ακόμη και κάτω από τα 10 έτη. Σε ανάλογη έρευνα (Κουράκης, 2010), σε 5.000 μαθητές φαίνεται ότι το 34% των μαθητών βίωσαν συμπλοκές, το 30% κλοπές αντικειμένων μαθητών, ενώ το 20% των παιδιών δήλωσε ότι δέχτηκε επίθεση από αντίπαλη συμμορία. Το 72% της παρέας αντέδρασε με έντονη λογομαχία, το 56% με συμπλοκή, ενώ το 38% με απειλές. Λόγω των ανησυχητικών αυτών δεδομένων, στην παρούσα εισήγησή μας, θεωρούμε απαραίτητο να προσεγγίσουμε και να αποκωδικοποιήσουμε την έννοια των συμμοριών ανηλίκων. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στα αίτια και θα προτείνουμε λύσεις, έτσι ώστε να υπάρξει μία σειρά από δράσεις και μέτρα, τα οποία θα οδηγήσουν στην πρόληψη, η οποία λειτουργεί και πιο αποτελεσματικά σε σχέση με την καταστολή.

Προσεγγίζοντας την έννοια «Συμμορίες ανηλίκων»

Διερευνώντας την έννοια της συμμορίας, αρχικά οφείλεται να τονιστεί η σύνθεση των ομάδων αυτών. Οι συμμορίες συνήθως δημιουργούνται από άτομα, τα οποία είναι ανήλικοι που βρίσκονται στην εφηβεία ή στην προεφηβεία και, συνήθως ζουν σε μεγάλα αστικά κέντρα. Συγκεντρώνονται σε υπαίθριους χώρους και σε αρχικό επίπεδο, ο σχηματισμός αυτών των ομάδων γίνεται αυθόρμητα χωρίς συγκεκριμένο προγραμματισμό, ενώ η ένταξη των ατόμων σε μία τέτοια ομάδα σίγουρα επηρεάζει την εξέλιξή τους. Θεωρούν ότι με τον τρόπο αυτό μπορούν να προσαρμοστούν πιο εύκολα στην κοινωνία γιατί ανήκουν σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Οι νέοι που συμμετέχουν σε τέτοιου είδους ομάδες, συνήθως εντάσσονται εκεί μετά από έντονες συγκρούσεις, οι οποίες προκύπτουν με το οικογενειακό τους περιβάλλον ή με τον νόμο. Σε κάθε συμμορία συνηθίζεται να ορίζονται κανόνες και να γίνονται αποδεκτές συγκεκριμένες συμπεριφορές που εκφράζονται με βίαιες πράξεις. Παρατηρείται ότι ανάμεσα στα μέλη υπάρχει έντονη σχέση και αλληλεπίδραση και όλοι ακολουθούν μία κοινή δράση μετά από ένα συμφωνημένο προγραμματισμό (Μανουδάκη, 2011). Φαίνεται λοιπόν ότι, οι ομάδες αυτές ακολουθούν μία συγκεκριμένη οργάνωση, χαρακτηρίζονται για την αλληλεγγύη που έχουν τα μέλη μεταξύ τους και όλοι ακολουθούν κοινούς ηθικούς κανόνες.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των ομάδων αυτών είναι ότι κινούνται σε συγκεκριμένες περιοχές της πόλης, ταυτίζονται δηλαδή με συγκεκριμένες περιοχές. Αρκετά συχνά τα μέλη κάνουν χρήση ουσιών, ενώ συμμετέχουν σε ακραίες μορφές διασκέδασης. Κάθε δράση τους οργανώνεται και συμφωνείται ανάμεσα στα μέλη, αφού ακολουθηθεί η ιεραρχία της ομάδας και για ό,τι αποφασίζεται δεν λαμβάνονται υπόψη οι κανόνες και

οι συμβάσεις που θέτει μία ευνομούμενη πολιτεία. Βέβαια, ενώ φαίνεται να υπάρχει συγκεκριμένη οργάνωση και να ακολουθούνται κανόνες, οι σχέσεις που αναπτύσσονται τα μέλη μεταξύ τους δεν φαίνεται να είναι ιδιαίτερα βαθιές και η συνοχή μιας τέτοιας ομάδας αρκετά συχνά διαταράσσεται από εσωτερικές συγκρούσεις. Ωστόσο, κάποιες ομάδες φτάνουν να διαγράψουν και μία μακρόχρονη πορεία. Σε γενικές γραμμές, τα μέλη πιστεύουν πολύ έντονα στην ιδέα της ομάδας.

Οι συμμορίες διακρίνονται με κριτήριο την ηλικία των μελών τους, σε αυτές που αποτελούνται από μέλη που είναι έως 12 ετών και δεν έχουν έντονη δράση, ενώ κινούνται στα πλαίσια της γειτονιάς και στη δεύτερη κατηγορία που ανήκουν οι συμμορίες στις οποίες συμμετέχουν μεγαλύτεροι έφηβοι έως 18 ετών και διαπράττουν παράνομες πράξεις. Επίσης, το μεγαλύτερο ποσοστό στη σύνθεση των συμμοριών αυτών φαίνεται να είναι αγόρια, ενώ στις περιπτώσεις όπου υπάρχουν συμμορίες από κορίτσια, το κύριο χαρακτηριστικό είναι η ανάγκη για παρέα και επικοινωνία.

Σε μία συμμορία υπάρχει η κεντρική ομάδα, που ονομάζεται ηγετική και αποτελείται από λίγα άτομα. Αυτή η ομάδα είναι υπεύθυνη για τη λήψη αποφάσεων, καθορίζει τη δράση της ομάδας και τα χαρακτηριστικά των μελών που θα γίνονται αποδεκτά. Η μεγαλύτερη ομάδα μέσα στην συμμορία αποτελείται από τα σταθερά μέλη, που συνήθως εκτελούν τις αποστολές, τις οποίες τους αναθέτει η ηγετική ομάδα. Τα περιφερειακά μέλη δεν φαίνεται να έχουν σταθερή συμμετοχή, ενώ υπάρχει και ένα ευρύτερο περιβάλλον γνωριμιών που απαρτίζεται από ενηλίκους και οι συμμορίες καταφεύγουν εκεί όταν χρειάζονται βοήθεια και ενίσχυση. Η δράση των συμμοριών εκτείνεται σε τρεις άξονες. Οι παραβατικές συμπεριφορές που εκδηλώνουν έχουν στόχο το υλικό κέρδος, το οποίο προέρχεται μέσα από συγκρούσεις με άλλες ομάδες με σκοπό φυσικά την επικράτηση σε μία περιοχή. Δεύτερο άξονα δράσης αποτελούν οι επιθέσεις σε συνομήλικους, πάλι με σκοπό το κέρδος μέσω κλοπών για να φέρουν κέρδος στη συμμορία και οι δράστες να αποκτήσουν μεγαλύτερο κύρος. Τέλος, ο τρίτος άξονας δράσης είναι η αύξηση του βαθμού βίας που εκφράζεται τόσο εκτός της ομάδας όσο και εντός, με σκοπό την επιβολή (Κουράκης, 2010· Μανουδάκη, 2011).

Αποτελέσματα ερευνών δείχνουν πως τα ίδια τα παιδιά δήλωσαν ότι οι συμμορίες έχουν κακές συνήθειες, ασκούν βία, παραβιάζουν τον νόμο, τα μέλη τους έχουν οικογενειακά προβλήματα, ενώ επιθυμούν να συμμετέχουν σε τέτοιου είδους ομάδες γιατί έχουν κοινή ιδεολογία, νιώθουν ασφάλεια και μπορούν να προστατεύουν τη γειτονιά τους από άλλες παρόμοιες ομάδες (Χατζηγεωργίου, 2006).

Παράγοντες επικινδυνότητας και αντιμετώπιση του φαινομένου

Είναι γνωστό, ότι σε κάποιες περιπτώσεις, οι βιολογικοί παράγοντες φαίνεται να ευθύνονται για την εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών (Γεωργούλας, 2000). Παρόλα αυτά, στην παρούσα εισήγηση δίνεται έμφαση στα αίτια που προκαλούνται από την επίδραση του περιβάλλοντος του ατόμου.

Αναζητώντας τα αίτια της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στη λειτουργία της οικογένειας. Αρκετοί παράγοντες επικινδυνότητας, οι οποίοι μπορεί να οδηγήσουν σε προβλήματα διαγωγής και μη αποδεκτές συμπεριφορές των παιδιών, προέρχονται από το οικογενειακό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, γονείς που εμφανίζουν έντονο άγχος δημιουργούν κλίμα υπερέντασης και συγκρουσιακό περιβάλλον στην οικογένεια. Γονείς με αυταρχική συμπεριφορά διαταράσσουν τη σχέση με τα παιδιά τους, ενώ η αμέλεια των γονέων, η ανευθυνότητα και, σε ακραίες περιπτώσεις η κακοποίηση, καταστρέφουν τις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας. Παιδιά που εμφανίζουν αντικοινωνική συμπεριφορά συχνά προέρχονται από οικογένειες που κάποιο από τα μέλη της παρουσιάζει παραβατική συμπεριφορά. Επομένως, ένα περιβάλλον βίαιο αδιαμφισβήτητα επηρεάζει την ψυχοσύνθεση του παιδιού και δεν βοηθά στην υγιή ανάπτυξή του. Αρκετές φορές λοιπόν, οι νέοι βρίσκουν καταφύγιο στις συμμορίες έχοντας την ανάγκη να αντικαταστήσουν την οικογένειά τους, διότι εκεί θεωρούν ότι τους παρέχεται αποδοχή, κάλυψη συναισθηματική και οικονομική. Ο αρχηγός της συμμορίας αναλαμβάνει τον ρόλο του προστάτη, όπως θα έκανε ο πατέρας στην οικογένεια, ενώ παράλληλα αποπνέει τον φόβο και τον σεβασμό. Είναι λοιπόν πιθανό, ένας νέος να εμφανίσει επιθετική συμπεριφορά και να ενταχθεί σε παραβατικές ομάδες εξαιτίας του ακατάλληλου οικογενειακού περιβάλλοντος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποτελεί απόλυτο προγνωστικό παράγοντα. Η οικογένεια λοιπόν, οφείλει να δημιουργεί ένα κλίμα θετικό, αγάπης και κατανόησης έτσι ώστε τα παιδιά να διαμορφώσουν μία ομαλή συμπεριφορά μέσα σε ένα περιβάλλον όπου θα νιώθουν συναισθηματικά ασφαλή (Γεωργούλας, 2000 · Ζάχαρης, 2003 · Νόβα - Καλτσούνη, 2001 · Στασινός, 2020).

Εκτός από το οικογενειακό περιβάλλον, το σχολικό πλαίσιο φαίνεται να επιδρά στην συμπεριφορά των παιδιών και συγκεκριμένα, οι χαλαροί δεσμοί που αναπτύσσουν οι μαθητές με το σχολείο, οι αστοχίες του εκπαιδευτικού συστήματος και ο τρόπος αντιμετώπισης των παιδιών, που παρουσιάζουν συναισθηματικές αστάθειες, συχνά οδηγούν τους μαθητές στην εμφάνιση αντιδραστικής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς. Πιο συγκεκριμένα, οι πρακτικές των εκπαιδευτικών όπως η αυτοεκπληρούμενη προφητεία ή η μη αντιμετώπιση και διαχείριση των κρίσεων που εμφανίζονται στη σχολική τάξη, μπορεί να φέρουν στην επιφάνεια προβλήματα συμπεριφοράς. Η αλληλεπίδραση των παιδιών στο σχολείο με συνομηλίκους που εμφανίζουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά δύναται επίσης να ενδυναμώσει προβληματικές συμπεριφορές του παιδιού. Αυτό σημαίνει πως σε επίπεδο οργάνωσης, τα σχολεία οφείλουν να διοργανώνουν συζητήσεις για παρόμοια θέματα, να υιοθετήσουν αποτελεσματικές πρακτικές, ώστε να επιλύουν προβλήματα που εμφανίζονται στο σχολικό περιβάλλον και παράλληλα να συνεργάζονται τόσο με την οικογένεια όσο και με τους ειδικούς. Η διδασκαλία δεξιοτήτων στα παιδιά για αυτορρύθμιση και αυτοδιαχείριση της συμπεριφοράς τους κρίνεται ιδιαίτερα ωφέλιμη. Η ενδυνάμωση των δεξιοτήτων του εκπαιδευτικού και η προσαρμογή των αναλυτικών προγραμμάτων είναι αναγκαία, ενώ οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να διαμορφώσουν θετικές προσδοκίες για τους μαθητές τους. Παράλληλα, σύμφωνα με το δυναμικό μοντέλο της ομαδικής εργασίας οφείλουν να λειτουργούν ως παρατηρητές και ως μέλη της ομάδας, έτσι ώστε να ανιχνεύουν πρώιμα δυσλειτουργικές

συμπεριφορές. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι πάρα πολύ σημαντικός, ώστε να εντοπίζει φαινόμενα παραβατικής συμπεριφοράς και να προσπαθεί να παρέμβει. Αυτό μπορεί να συμβεί, αρχικά μέσω της παρατήρησης, ώστε να εντοπίσει τις δυσλειτουργίες στη συμπεριφορά και στη συνέχεια να ανταποκριθεί άμεσα, ώστε να βοηθήσει παρεμβαίνοντας πάντα παιδαγωγικά (Τσέτσος 2009). Είναι απαραίτητο οι εκπαιδευτικοί, όταν αντιληφθούν τέτοιου είδους συμπεριφορές, να μην αδιαφορούν αλλά να προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις, διότι διαφορετικά περνούν ένα μήνυμα, το οποίο δείχνει ότι αυτή η συμπεριφορά γίνεται δεκτή. Προτείνεται λοιπόν, η αντίδραση να είναι άμεση σε περίπτωση που εντοπιστεί μη επιτρεπτή συμπεριφορά και φυσικά οι προσδοκίες να είναι σαφείς, σταθερές και ρεαλιστικές. Οι υγιείς συναισθηματικές σχέσεις ανάμεσα στους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς είναι ιδιαίτερα σημαντικές και πρέπει να διακρίνονται από αποδοχή και εμπάθεια. Τέλος, οι παρεμβάσεις οφείλονται να είναι στοχευμένες και να εφαρμοστούν μέσα σε ένα πλαίσιο συμπάθειας και κατανόησης (Δήμου, 2003 · Στασινός, 2020). Συνδυαστικά, ο ειδικός ψυχολόγος ενεργώντας με διακριτική ευχέρεια θα πρέπει να προσελκύσει τον μαθητή που παρουσιάζει παραβατική συμπεριφορά και να παρέμβει άμεσα είτε ατομικά είτε ομαδικά προτείνοντας λύσεις. Η συμμετοχή στις εκπαιδευτικές συναντήσεις των εκπαιδευτικών και η παροχή συμβουλών και κατευθύνσεων διαχείρισης είναι απαραίτητη.

Επιπροσθέτως, οι κοινωνικοί παράγοντες διαδραματίζουν και αυτοί ενεργό ρόλο στην πιθανή εκδήλωση παραβατικών συμπεριφορών των ανηλίκων. Παθογένειες της κοινωνίας, όπως είναι η οικονομική κρίση, η περιθωριοποίηση των αδύναμων ατόμων, η αίσθηση ότι η κοινωνία είναι ένα εχθρικό και μη υποστηρικτικό περιβάλλον σε συνδυασμό με την έλλειψη ισχυρών δεσμών και επικοινωνίας ανάμεσα στην οικογένεια δημιουργεί ένα πρόσφορο έδαφος, ώστε το παιδί να οδηγηθεί στην απομόνωση και να αναζητήσει αλλού υποστήριξη και επιβράβευση. Αυτό η ανάγκη φαίνεται να καλύπτεται μέσα από τη συμμετοχή των νέων στις συμμορίες (Αρτινοπούλου, 2001). Φυσικά, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε την αρνητική επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης, τα οποία δημιουργώντας αρνητικά πρότυπα και προβάλλοντας ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής προκαλούν και υποκινούν τους νέους. Οι νέοι ως πιο ευάλωτα, ανασφαλή άτομα και συναισθηματικά ασταθή, ουσιαστικά υποκινούνται και ασυνείδητα μπορεί να εκδηλώσουν μη αποδεκτές συμπεριφορές, ώστε να νιώσουν συναισθηματική κάλυψη (Γεωργούλας, 2000). Αποτελέσματα ερευνών (Vasquez & Zimmerman, 2014) δείχνουν ότι και στο στενότερο κοινωνικό περιβάλλον υπάρχουν επιδράσεις στους νέους. Η ποιότητα της φιλίας και ο χρόνος που δαπανούν τα άτομα με το φιλικό τους περιβάλλον μπορεί να επιδράσει στην υιοθέτηση παραβατικών συμπεριφορών. Μάλιστα η παραβατική συμπεριφορά εμφανίζεται να είναι ανάλογη με τον χρόνο αλληλεπίδρασης με τους φίλους. Πιο συγκεκριμένα, ο χρόνος που μπορεί να ξοδεύουν τα μέλη μιας παρέας σε δραστηριότητες, που δεν έχουν συγκεκριμένη δομή και δεν ακολουθούν συγκεκριμένους κανόνες, συμβάλλουν στην εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών ιδιαίτερα εάν η ποιότητα της φιλίας είναι χαμηλού επιπέδου.

Η κοινωνία λοιπόν οφείλει να σχεδιάσει προγράμματα, ώστε να αποκαταστήσει τους νέους που παρουσιάζουν παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και να τους δώσει την ευκαιρία

να επιμορφωθούν και να ασχοληθούν δημιουργικά. Έτσι θα κοινωνικοποιηθούν και θα νιώσουν ότι είναι ενεργά μέλη και ανήκουν σε μια συλλογικότητα. Παράλληλα, η δημιουργία εκδηλώσεων και σεμιναρίων σχετικά με την παραβατική συμπεριφορά, που θα απευθύνονται στα σχολεία και σε κοινωνικές ομάδες θεωρείται ότι θα συμβάλλει ιδιαίτερα στην ενημέρωση και την πρόληψη του φαινομένου.

Η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων μπορεί να αντιμετωπιστεί αν η κοινωνία αναλάβει να φέρει σε επαφή φορείς που έρχονται σε επαφή με τους νέους, όπως είναι το σχολείο, η αστυνομία, η τοπική αυτοδιοίκηση κ.α. Επίσης, η ύπαρξη ενός φορέα, ο οποίος θα συντονίζει όλες αυτές τις υπηρεσίες αλλά θα κινητοποιεί και τους τοπικούς φορείς σίγουρα θα βοηθήσει στην πρόληψη του φαινομένου. Σημαντικό είναι οι δομές που υπάρχουν ήδη για τους νέους, που εκδηλώνουν παραβατική συμπεριφορά, να αναβαθμιστούν αλλά και το ανθρώπινο δυναμικό να επιμορφωθεί σχετικά. Επιπροσθέτως, η κοινωνία θα είναι καλό να προβεί σε δράσεις, ώστε να ευαισθητοποιηθεί ολόκληρη η κοινωνία αλλά και για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να οριστούν συγκεκριμένοι κανόνες, ώστε να μην προβάλλουν πρότυπα βίας και εγκληματικότητας. Σε αυτή την προσπάθεια της κοινωνίας μπορούν να ενταχθούν και διάφορες οργανώσεις που υποστηρίζουν κοινωνικά τους νέους με τη δημιουργία συμβουλευτικών κέντρων υποστήριξης. Παράλληλα, η θεσμοθέτηση μέτρων, τα οποία θα προστατεύουν τη νεότητα θα συμβάλλουν σε αυτόν τον κοινό στόχο. Όμως, είναι επιτακτική ανάγκη να υποστηριχθούν και οι γονείς μέσα από ένα δίκτυο, που θα μπορούν να μιλούν με ειδικούς και να ενισχύονται συναισθηματικά. Να συνειδητοποιούν τον ρόλο τους μέσα στην οικογένεια και να στηρίζονται οικογένειες που αντιμετωπίζουν προβλήματα και έχουν αυξημένες ανάγκες, όπως μονογονεϊκές κ.α.. Ακόμα ένα μέτρο που θα βοηθήσει, είναι εάν η κοινωνία και η πολιτεία δώσει την ευκαιρία στο σχολείο ώστε να είναι ανοιχτό και οι γονείς να έχουν πρόσβαση σε αυτό. Αυτή η κίνηση θα βοηθήσει ιδιαίτερα τη συνεργασία ανάμεσα στην κοινωνία και το σχολείο.

Τα παραπάνω συμπεράσματα φαίνεται στη χώρα μας να επιβεβαιώνονται και από τα αποτελέσματα ερευνών (Χατζηγεωργίου, 2006) όπου η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών φαίνεται να δηλώνει ότι αποφάσισε να ενταχθεί σε μία νεανική συμμορία γιατί οι σχέσεις τους δεν ήταν τόσο καλές με την οικογένεια, ενώ το 31,7% δήλωσε ότι το σχολείο ήταν αυτό που τους ώθησε στην παραβατική συμπεριφορά διότι νιώθουν καταπίεση, αισθάνονται ότι οι καθηγητές δεν τους σέβονται, παρασύρονται από άλλα παιδιά και γενικότερα το σχολείο δεν είναι ένα ευχάριστο πλαίσιο. Παράλληλα, οι μαθητές που δήλωσαν ότι δεν είχαν εξωσχολικά ενδιαφέροντα εξέφρασαν την επιθυμία να συμμετέχουν σε μία συμμορία ανηλίκων. Σε ερώτηση που τέθηκε στους μαθητές ώστε να προτείνουν οι ίδιοι λύσεις για τη μείωση της βίας, το 21,7% μίλησε για τον έλεγχο της οικογένειας, 16,55% αναφέρθηκε στην ανάπτυξη άλλων ενδιαφερόντων, ενώ το 10,45% εξέφρασε την ανάγκη ύπαρξης ψυχολόγων στα σχολεία. Οι ίδιοι οι έφηβοι φαίνεται να δίνουν απαντήσεις στα ερωτήματα των ειδικών για την αντιμετώπιση του φαινομένου και ίσως τελικά η καλύτερη πρόταση για την καταπολέμηση της παραβατικότητας, είναι η κοινωνία να τους ακούσει.

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι τα υψηλά ποσοστά παραβατικότητας των ανηλίκων συνδέονται με την αύξηση και την ένταση της οικονομικής κρίσης, της ανεργίας αλλά και του ελλείμματος του κοινωνικού κράτους, αφού δεν μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το φαινόμενο της παραβατικής συμπεριφοράς. Φαίνεται πως τα πρώτα δείγματα εμφανίζονται στο σχολικό περιβάλλον από πολλούς μαθητές, οι οποίοι παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς και στη συνέχεια εκδηλώνονται με τη μορφή επιθετικότητας. Προτείνεται λοιπόν, η κοινωνία και το σχολείο να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες ώστε να αντιμετωπίσουν αυτή την παθογένεια.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Artinopoulou, V. (2001). *Via sto scholeio - Erevnes kai politikes stin Evropi*. Athina: Metaichmio.
- Georgoulas, S. (2000). *Anilikoi paravates stin Ellada*. Athina: Ellinika Grammata.
- Dimou, G. (2003). *Apoklisi- Stigmatismos, afomoiotiki theoritiki prosengisi ton apokliseon sto scholeio*. Athina: Gutenberg.
- Zacharis, D. (2003). *Epithetikotita kai agogi. v' ekdosi*. Athina: Grigoris.
- Kaltsouni Nova, Ch. (2001). *Morfes apoklinousas symperiforas stin efiveia. O rolos tis oikogeneias kai tou scholeiou*. Athina: Gutenberg.
- Kourakis, N. (2010). *Paravatikotita Efivon kai Axies sti Sygchroni Ellada*. Sto: Daskalaki, I., Papadopoulou, P.D., Tsamparli, D., Tsigkanou, I. & Fronimou, E. (Epim.) *Egklimaties kai Thymata tou 21ou Aiona*. 2000, EKKE: Athina *Via kai antivia sto choro tou scholeiou. I diamorfosi ton scheseon mathiton-ek-paideftikon sto katofli tou 21ou aiona*, Panteio Panepistimio, Tmima Koinoniologias, Georgakopoulos I. Athina
- Stasinou, D. (2020). *I Eidiki Symperiliptiki Ekpaidefsi 2027. I Elkystiki ekdiplosi tis sto Neo-psifiako Scholeio me Psifiakous protathlites*. Athina: Ekdoseis Papazisi (Kef.: Enato) g' ekdosi anatheorimeni).
- Tsetsos D. (2009). *Paravatikotita sto scholeio*. Thessaloniki: Ekdoseis Grafima.
- Vasquez, E.B. & Zimmerman, M. G. (2014). *An investigation into the empirical relationship between time with peers, friendship and delinquency*. *Journal of criminal. Justice*, 42, 244 -256.

Chatzigeorgiou, A. (2006). *Ti genna to viaio paidi - I oikogeneia, to scholeio, oi symmories - i somatiki timoria didaskei ti via Edra Ekpaidefsis*, Institutou Politistikis kai Ekpaideftikis Technologias.

Skotis, S. (2005). «I fainomenologia tis neanikis paravatikotitas kai i syndromi tis astynomias stin prolipsi tis», *Provlmatismoι*, t. 30,
http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t30/t30_02.htm prospelastike
10/4/2021

Syndesmos Epimeliton Dikastirion Anilikon, (2011), <http://www.epimelitesanilikon.gr/links.html>, prospelastike 10/4/2021